

การเรียนรู้และการปรับตัวเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานสตรี ที่รับงานผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องแต่งกายไปทำที่บ้าน

Learning and Adaptation for Developing Quality of Life of Women Labors Who Got Textile Products and Clothes for Work at Home

สมบุญ ยมนา¹⁾
Somboon Yomana¹⁾

Abstract

The objective of this study were to determine the behavior of times use in daily life of women labors with take home job, learning styles, work adaptation, health care and receiving of news and informations to improving their life. The last objective was to determine situation of working at home, to predict the employment trends and find guidelines for improving potential of women labors with take home job. In the first and second objective the sample used were 520 women labors who got textile products and clothes for home-work. Those women lived in Bangkok and its vicinity and other provinces in 4 parts of Thailand. Datas were collected by questionnaires and analyzed by descriptive statistic such as, mean, cross tabulation and graph. For the last objective, in-depth interview were conducted with entrepreneur, group leaders of women labors with take home job and officers in related organizations.

The findings were as follows :

1. Almost of women labors who got textile products and clothes for take home job worked everyday in a week. In 24 hours in the day, they used times for 4 activities; take care themselves, working in occupation, production for family members and recreation for about 9.96 , 9.56 , 3.02 and 1.45 hours or about 41.5% , 39.9% , 12.6% and 6.0% of all times respectively..

2. The differences of age, marriage status and children in family made the women labors with take home job had different times use patterns. In normal working time, they used 9.15 hours per day, and longer working time 13.3 per day in rush hours working. In rush hours, the woman labors who were single or married with young age had more working times than old women labors (14 hours per day and 11-12 hours per day respectively).

3. Participation rate in take home job, both routine and extra job, in normal times, It started at 6 a.m. and always higher until 11.30 a.m., then lower, after that it changed to high again at 12.30 p.m. and always higher until 3.30 p.m., then gradually lower and it would be high again in evening between 06.00 - 09.00 p.m. In rush hours working , the participation rate in job was higher than normal times for ever period , especially at 06.00 pm and after that . About receiving of news and entertainment , the women labors use time for this activity by television between 04.30 - 11.00 p.m., especially 07.00 - 08.30 p.m. while in working period they used radio for received news and entertainment.

* นักวิจัย สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Reseacher, Human Resources Institute, Thammasat University

4. The women labors had learned about job from their experience in dressmaking and training from relate organizations. Almost of leaders of women labors wear veteran with ever been employee in garment factory.

5. The woman labors who got job for work at home with extra job did not have problems for adaptation when the job had suspended . In the other hand , who got job for work at home with routine job must find other job , such as working in agricultural. About healthy , many women labors used masks for protected dust and wear shoes when they used sewing machine but some of them stilled neglect though the officers of relate organizations would like to suggest them about healthy.

6. Working at home still important and run in conjunction with business of establishment . However entrepreneurs always need quality of product , shows that the women labors must be increase skill for produce a quality working and support several works , that affected on more revenue of family and a good quality of life. Wherewith the relate organizations always support and encourage to women labors.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) ศึกษาพฤติกรรมการใช้เวลาในชีวิตประจำวันของผู้รับงานไปทำที่บ้าน 2) ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ การปรับตัวทางด้านการทำงาน การดูแลสุขภาพและการรับข่าวสารข้อมูลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต และ 3) ศึกษาสถานการณ์การรับงานไปทำที่บ้านเพื่อดูแนวโน้มการจ้างงาน ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของผู้รับงานไปทำที่บ้าน สำหรับวัตถุประสงค์ 2 ข้อแรก ใช้กลุ่มตัวอย่างผู้หญิงที่รับงานผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องแต่งกายไปทำที่บ้าน จำนวน 520 คน จากทั่วประเทศที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และจากจังหวัดต่างๆ ใน 4 ภาค โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ยและ Cross tabulation ตลอดจนกราฟ สำหรับวิเคราะห์และอธิบายข้อมูล ส่วนวัตถุประสงค์ข้อสุดท้ายได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ หัวหน้ากลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า

1. วิถีชีวิตของผู้หญิงที่รับงานสิ่งทอและเครื่องแต่งกายไปทำที่บ้าน ส่วนใหญ่ทำงานทุกวันในหนึ่งสัปดาห์ใน 24 ชั่วโมงของวันทำงานปกตินั้น แบ่งการใช้เวลาใน 4 กิจกรรมหลัก ได้แก่ การดูแลตนเอง การทำงานในอาชีพ การผลิตเพื่อสมาชิกในครอบครัว และสันตนาการ เป็นจำนวน 9.96, 9.56 ,3.02 และ 1.45 ชั่วโมง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 41.5, 39.9, 12.6 และ 6.0 ของเวลาทั้งหมด ตามลำดับ โดยส่วนที่เหลือจะเป็นการใช้เวลาเพื่อกิจกรรมการศึกษา

2. ความแตกต่างในเรื่องอายุและสถานภาพสมรสรวมถึงการมีบุตรในครัวเรือน ทำให้ผู้หญิงที่รับงานไปทำที่บ้านใช้เวลาแตกต่างกัน จำนวนชั่วโมงเฉลี่ยของการทำงานในงานที่รับไปทำในช่วงเวลาปกติ ประมาณ 9.15 ชั่วโมงต่อวัน และจะมีชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานขึ้นถึง 13.3 ชั่วโมงต่อวันหากต้องทำงานในช่วงเร่งด่วน ผู้ที่เป็นโสดหรือสมรสแล้วที่มีอายุน้อยจะมีจำนวนชั่วโมงการทำงานในช่วงเร่งด่วนมากกว่ากลุ่มอายุที่สูงขึ้น คือ ประมาณ 14 ชั่วโมงต่อวัน และผู้รับงานที่สูงวัยจะอยู่ที่ประมาณ 11-12 ชั่วโมงต่อวัน

3. อัตรการมีส่วนร่วมในงานที่รับมาทำที่บ้านไม่ว่าจะเป็นงานหลักหรืองานเสริม ในช่วงเวลาปกติจะเริ่มต้นที่เวลา 6.00 น. เป็นต้นไปเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ จนถึง 11.30 น. แล้วลดลง จะเพิ่มขึ้นอีกครั้งเมื่อ 12.30 น. และสูงขึ้นตลอดจนถึง 15.30 น. แล้วค่อยๆลดลง และจะไปเพิ่มอีกครั้งช่วงค่าระหว่างเวลา 18.00 - 21.00 น. โดย 2 ช่วงแรกจะมีความหนาแน่นของการรับงานมากกว่าช่วงค่า ขณะที่การรับงานในช่วงเร่งด่วนอัตรการมีส่วนร่วมสูงกว่าในช่วงเวลาทำงานปกติในทุกๆคาบเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 18.00 น. เป็นต้นไป สำหรับอัตรการมีส่วนร่วมในการรับข่าวสารมีความชัดเจนในระหว่างเวลา 16.30 - 23.00 น. ในช่วงดังกล่าวนี้จะมีอัตรการมีส่วนร่วมที่สูงระหว่างเวลา

19.00 - 20.30 น. จึงเป็นช่องทางของการรับรู้ข่าวสารพร้อมกับสาระความบันเทิงสำหรับผู้รับงานโดยผ่านทางสื่อโทรทัศน์ ขณะที่ในขณะทำงานวิทยุจะเป็นสื่อที่ทำให้เกิดการรับรู้ข่าวสารและความบันเทิงอีกรูปแบบหนึ่ง

4. ประสบการณ์ในการตัดเย็บเสื้อผ้าและการได้รับการฝึกอบรมทักษะฝีมือการตัดเย็บจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นช่องทางในการเรียนรู้ต่องานที่รับมาทำ หัวหน้ากลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์ที่เคยเป็นลูกจ้างในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าหรือร้านขายเสื้อผ้าหรือเรียนรู้มาก่อน ขณะที่การเรียนรู้เกี่ยวกับงานที่ทำของสมาชิกกลุ่มเกิดจากการฝึกอบรมมากกว่า ไม่ว่าจะมาจากหัวหน้ากลุ่มหรือเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. ผู้ที่รับงานเป็นอาชีพเสริมไม่ต้องปรับตัวมากนักกรณีงานที่รับไปทำขาดช่วง ขณะที่ผู้ที่รับงานไปทำเป็นอาชีพหลักต้องหางานอื่นมารองรับไม่จำเป็นที่จะเป็นการรับจ้างทั่วไปในภาคเกษตรหรือนอกภาคเกษตรทั้งในพื้นที่หรือนอกพื้นที่ เนื่องจากมีผลกระทบต่อรายได้ของครอบครัว ส่วนในเรื่องสุขภาพ ผู้รับงานหลายคนมีการปรับตัวโดยใช้ผ้าปิดจมูกกันฝุ่นละอองจากผ้าและใส่รองเท้าขณะนั่งจักร แต่ยังมีผู้รับงานอีกหลายคนยังขาดการปฏิบัติในการดูแลตนเอง แม้ว่าจะมีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆมาให้ความรู้และข้อแนะนำในเรื่องสุขภาพ

6. การรับงานไปทำที่บ้านยังคงมีความสำคัญและดำเนินควบคู่ไปกับธุรกิจของสถานประกอบการแต่ผู้ประกอบการต้องการคุณภาพของงาน ซึ่งผู้รับงานต้องปรับตัวในเรื่องทักษะฝีมือเพื่อผลิตงานที่มีคุณภาพและสามารถรองรับงานที่หลากหลายขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อรายได้ที่เพิ่มขึ้นของครอบครัวและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่สนับสนุน ส่งเสริมและเป็นพี่เลี้ยงให้กับผู้รับงานอย่างทั่วถึง

บทนำ

การรับงานไปทำที่บ้านในประเทศไทยเกิดขึ้นมากกว่า 10 ปี หลังวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 การเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์และการแข่งขันในระบบทุนนิยมทำให้ภาคอุตสาหกรรมมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด โดยส่งงานบางส่วนออกโรงงานเพื่อลดต้นทุนการผลิต ประกอบกับความล้มเหลวในภาคเกษตร ส่งผลให้แรงงานในชนบทโดยเฉพาะแรงงานสตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือผู้ที่เป็นแม่บ้านหันมารับงานไปทำที่บ้านเพื่อให้มีรายได้เสริมช่วยเหลือครอบครัว ซึ่งในระยะแรกๆเป็นเพียงอาชีพเสริมของครอบครัวในยามว่างจากการทำงานในครอบครัวหรือในภาคเกษตร กลายเป็นอาชีพหลักของครอบครัวมากขึ้นโดยเฉพาะในเขตเมือง ภายใต้เงื่อนไขการทำงานและอัตราค่าจ้างที่ฝ่ายนายจ้างเป็นผู้กำหนดโดยผู้รับงานไม่มีอำนาจต่อรอง แม้ว่าในปี 2547 รัฐบาลได้ออกกฎกระทรวงเพื่อให้ความคุ้มครองผู้รับงานไปทำที่บ้าน แต่ยังมีอุปสรรคอีกมาก ทั้งในเรื่องเนื้อหาของตัวบทกฎหมายที่ยังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ทำการสำรวจข้อมูลการรับงานไปทำที่บ้านครั้งแรกในปี 2542 มีจำนวนผู้รับงานไปทำที่บ้าน 311,790 คน การสำรวจได้กระทำอย่างต่อ

เนื่องทุกๆ 3 ปี และล่าสุดในปี 2550 มีผู้รับงานไปทำที่บ้านจำนวน 440,251 คน โดยมีประเภทของงานที่รับไปทำมากที่สุด ได้แก่ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายและสิ่งทอ ซึ่งมีการรับไปทำทั่วประเทศและพบค่อนข้างมากในกรุงเทพมหานครและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2548) ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้รับงานผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องแต่งกายไปทำที่บ้านไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาภาพรวมในประเภทงานหลากหลายที่รับไปทำที่บ้าน อย่างไรก็ตามงานวิจัยเฉพาะผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องแต่งกายเท่าที่มีอยู่มีการศึกษาในหลายๆด้านมีเกี่ยวข้องกับผู้รับงาน ไม่ว่าจะเป็นสภาพการทำงาน สวัสดิการที่ได้รับ ปัญหาของการรับงาน ปัญหาของสุขภาพ ฯลฯ (สมบุญ ยมนา , 2550) เหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นภาพชีวิตของบุคคลอีกประเภทหนึ่งที่ส่วนใหญ่ใช้บ้านเป็นสถานที่ทำงาน โดยมีชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานกว่าบุคคลทั่วไป ผสมผสานกันไปกับการมีภาระดูแลสมาชิกในครอบครัวและการทำงานบ้าน ในขณะที่เดียวกันการมุ่งผลิตชิ้นงานเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนที่มากขึ้นโดยไม่คำนึงถึงเวลาพักผ่อนของตนอาจนำมาซึ่งปัญหาสุขภาพจิตจนไม่มีเวลาทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น โอกาสในการฝึกฝนเพิ่มเติมหรือรับรู้ข่าวสารข้อมูลต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองก็น้อย

ลง

ในขณะที่ผู้ประกอบการยังคงใช้ช่องทางการส่งงานให้บุคคลภายนอกนำไปผลิตและส่งกลับมายังโรงงานอยู่ในปัจจุบัน การรับงานผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องแต่งกายไปทำที่บ้านก็ยังเป็นหนทางที่สำคัญที่จะสร้างรายได้ให้กับผู้หญิงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบท การเรียนรู้ในงานที่รับไปทำไม่ว่าจะเป็นทางด้านฝีมือการทำงานหรือด้านสุขภาพ ตลอดจนข่าวสารต่างๆและนำไปปรับใช้กับการทำงานกับชีวิตประจำวันจะยังประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตของตนเองมากขึ้น การศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตประจำวันนอกจากจะทำให้เห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้นของการใช้เวลาในกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้รับงานกระทำในวันหนึ่งๆ แล้วยังเป็นช่องทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาให้ความรู้ คำแนะนำในด้านต่างๆ ในช่วงเวลาที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตของบุคคลที่มีการทำงานที่บ้าน

วิธีการศึกษา

1. ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยนี้มีขอบเขตในการศึกษาเฉพาะแรงงานสตรีที่รับงานผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องแต่งกายไปทำที่บ้านที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและจังหวัดต่างๆใน 4 ภาค ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการที่มีการจ้างงานให้กับผู้รับงานในแต่ละภาคจากทะเบียนผู้รับงานไปทำที่บ้านของกระทรวงแรงงาน และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาคปฏิบัติของสำนักงานจัดหางานจังหวัด องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและอื่นๆในแต่ละภาค ตลอดจนหัวหน้ากลุ่มจากการสำรวจข้างต้น

2. นิยามศัพท์

ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ผ้าผืนที่ได้จากกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมทอผ้า และรวมผลิตภัณฑ์อื่นๆที่ทำจากผ้าผืน ผ้าทอ และผ้าถัก เช่น แหวน ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ผ้าปูโต๊ะ ผ้าเช็ดมือ ตุ๊กตา พรหม เช็ดเท้า ที่รองแก้ว ที่รองจาน ฯลฯ

ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ได้

จากกระบวนการผลิตในขั้นตอนต่างๆของอุตสาหกรรม การผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปซึ่งเป็นอุตสาหกรรมย่อยขั้นสุดท้ายของอุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นตอนก่อนการประกอบเย็บ ได้แก่ การออกแบบ การปรับขนาด การขยายแบบ การวางแบบผ้า และการตัดผ้า

2. ขั้นตอนการประกอบเย็บ ได้แก่ การนำผ้าที่ตัดในขั้นตอนที่ 1 แต่ละชิ้น มาเย็บเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป

3. ขั้นตอนการแต่งสำเร็จ ได้แก่ การนำผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากขั้นตอนที่ 2 มาทำการตัดขี้ด้าย รีด ตรวจสอบ พับ และบรรจุ

ผู้รับงานไปทำที่บ้าน หมายถึง ผู้ที่รับงานผลิตภัณฑ์สิ่งทอหรือผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายจากผู้ว่าจ้างหรือผู้ประกอบการโรงงานไปทำที่บ้าน หรือสถานที่อื่น ซึ่งไม่ใช่สถานประกอบการของผู้ว่าจ้าง ไม่ว่าจะรับเองโดยตรง ผ่านคนกลาง หรือผ่านกลุ่มองค์กร ใช้หรือไม่ใช้วัตถุดิบหรืออุปกรณ์การผลิตจากผู้ว่าจ้าง โดยมีการตกลงรับค่าตอบแทนจากผู้ว่าจ้างทั้งที่มีและไม่มีสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการรวบรวมผลงานส่งคืนผู้ว่าจ้างเมื่อทำการผลิตเสร็จ ทั้งนี้รวมถึงผู้ช่วยที่เป็นสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยกันทำการผลิต โดยมีการแบ่งปันค่าตอบแทนที่ได้รับจากผู้ว่าจ้างเล็กน้อยตามผลงานด้วย

3. กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงสำรวจ ได้แก่ แรงงานสตรีที่รับงานผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องแต่งกายไปทำที่บ้าน

การสุ่มตัวอย่างใช้ทะเบียนผู้รับงานไปทำที่บ้านของกองส่งเสริมการมีงานทำ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน และรายชื่อสมาชิกที่เป็นเครือข่ายผู้รับงานไปทำที่บ้านของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ (HOMENET) เป็นกรอบตัวอย่าง และเพิ่มเติมผู้รับงานบางส่วนนอกเหนือจากกรอบดังกล่าวจากภาคสนาม ขณะลงพื้นที่ โดยแบ่งจำนวนตัวอย่างออกเป็น 4 ภาคๆ ละ ประมาณ 100 คน และกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอีกประมาณ 100 คน ในขั้นแรกจะสุ่มจังหวัดในแต่ละภาคๆละประมาณ 3 - 5 จังหวัด ด้วยเหตุผลของ

การมีจำนวนกลุ่มผู้รับงานมากน้อยแตกต่างกัน และข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณที่ในบางภาคจำเป็นต้องอาศัยจังหวัดที่อยู่ใกล้ๆกันเพื่อประหยัดทั้งงบประมาณและเวลาในการดำเนินการ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ได้จะคละกันระหว่างจังหวัดที่มีกลุ่มตัวอย่างผู้รับงานมากและน้อย ได้จำนวนผู้รับงานทั้งหมด 520 คน การเก็บรวบรวมใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติงานภาคสนามระหว่างเดือนธันวาคม 2551 - มีนาคม 2552

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้รับงานผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องแต่งกายไปทำที่บ้าน โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลและสมาชิกในครอบครัว สภาพการทำงาน สุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน และสภาพปัญหา ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน Cross tabulation และค่าเฉลี่ย อธิบายข้อมูลต่างๆ ไปของผู้รับงาน ส่วนที่สองเป็นแบบบันทึกการใช้เวลาในวันทำงานและวันหยุด ซึ่งกำหนดกิจกรรมหลักๆไว้ล่วงหน้า 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. การดูแลตนเอง ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมย่อย การนอนและการดูแลตนเองอื่นๆ 2. การประกอบอาชีพ ประกอบด้วยการทำงานในอาชีพอื่นๆ ที่มีโรงงานที่รับมาทำ และการทำงานที่รับมาทำ 3. การผลิตเพื่อใช้หรือบริโภคภายในครัวเรือน ประกอบด้วย การซื้อของ การทำงานบ้าน และการดูแลสมาชิกอื่นๆในครอบครัว 4. การสันทนาการและอื่นๆ ประกอบด้วย การรับข่าวสาร การออกกำลังกาย การทำงานอดิเรก และกิจกรรมทางสังคม การบันทึกการใช้เวลาภายใน 24 ชั่วโมงว่าทำกิจกรรมใดบ้าง เวลาใด และจบเวลาใด โดยมีคาบเวลาที่ใช้แบ่ง 30 นาที ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อใช้อธิบายจำนวนชั่วโมงเฉลี่ยที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม และใช้กราฟอธิบายอัตราการมีส่วนร่วมของแต่ละกิจกรรมในแต่ละคาบเวลาของวัน

4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการ จำนวน 5 ราย เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 9 ราย และหัวหน้ากลุ่ม จำนวน 33 ราย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์

ผลการศึกษา

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างพบว่าแรงงานสตรีที่รับงานผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องแต่งกายไปทำที่บ้านส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30 - 49 ปี ผู้รับงานที่มีอายุน้อยสุด 17 ปี และสูงสุดที่ 75 ปี มีการศึกษาไม่สูงนักอยู่ในระดับประถมศึกษา เป็นผู้ที่สมรสแล้วมากกว่า ลักษณะงานที่รับมาทำมีทั้งเสื้อผ้าสตรี เสื้อผ้านักเรียน เสื้อสูท กางเกง มุ้ง และอื่นๆ สถานที่ทำงานมีทั้งบ้าน ที่ทำการกลุ่ม บ้านของหัวหน้ากลุ่ม และโรงเรียนที่หน่วยงานปลูกสร้างให้ แต่ส่วนใหญ่พบการทำงานที่บ้านมากกว่า กว่าครึ่งหนึ่งของผู้รับงานทำเป็นอาชีพหลักซึ่งพบมากในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และภาคกลาง มีระยะเวลาเฉลี่ยของการรับงานประมาณ 2 ปี ส่วนผู้รับงานที่ทำเป็นอาชีพเสริมจะมีอาชีพหลักส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม มีระยะเวลาของการรับงานประมาณ 6 ปี ผู้รับงานไม่ว่าจะทำเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมต่างระบุถึงการมีรายได้ไม่เพียงพอ

พฤติกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้รับงานไปทำที่บ้าน

- ผู้หญิงที่รับงานผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องแต่งกายไปทำงานทุกวันในหนึ่งสัปดาห์มีเป็นส่วนน้อยเพียงร้อยละ 10 เท่านั้นที่มีวันหยุดที่แน่นอน ใน 24 ชั่วโมงของวันทำงานผู้รับงานใช้เวลาไปกับกิจกรรมการดูแลตนเอง การทำงานในอาชีพ การผลิตเพื่อสมาชิกในครัวเรือน และสันทนาการ เป็นจำนวน 9.96 , 9.56, 3.02 และ 1.45 ชั่วโมง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 41.5 , 39.9 12.6 และ 6.0 ของเวลาทั้งหมดตามลำดับ ขณะที่ผู้หญิงในวัยทำงานทั่วไปมีการใช้เวลาในแต่ละกิจกรรมคิดเป็นร้อยละ 43.1, 27.1, 13.8 และ 13.8 ของเวลาทั้งหมดตามลำดับ (ร้อยละที่เหลือเป็นหมวดการศึกษา) (มัทนาพนานิรามย์ , 2545) ซึ่งจะเห็นถึงความแตกต่างของการรับงานไปทำที่บ้านที่มีจำนวนและสัดส่วนของเวลาที่ใช้ทำงานที่สูงกว่า ขณะที่มีเวลาสำหรับการสันทนาการน้อยกว่าผู้หญิงทั่วไป

- การใช้เวลาในวันหยุดของผู้หญิงที่รับงานไปทำที่บ้านซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคนอายุ 30 - 35 ปี และเป็นผู้ที่สมรสแล้วเกือบทั้งหมด มีจำนวนชั่วโมงในการดูแล

ตนเอง การทำงานในอาชีพ การผลิตเพื่อสมาชิกในครัวเรือน และสหนาการ เท่ากับ 10.74 , 2.15, 6.47 และ 4.96 ชั่วโมงตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 44.8, 7.6, 26.9 และ 20.7 ของเวลาทั้งหมดตามลำดับ

- ผู้รับงานที่มีอายุน้อยคือต่ำกว่า 30 ปี ทั้งที่เป็นโสดและสมรสแล้วมีบุตรอาศัยในครัวเรือนมีชั่วโมงในการทำงานมากกว่าผู้รับงานที่สูงวัยกว่าคือใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 10 ชั่วโมง ขณะที่ผู้รับงานที่สมรสแล้วที่มีบุตรอยู่ในครัวเรือนที่มีอายุน้อย ต่ำกว่า 30 ปี และในกลุ่มอายุ 30 - 59 ปี จะใช้เวลาในกิจกรรมการผลิตเพื่อสมาชิกในครัวเรือนมากกว่าผู้ที่เป็นโสดและที่สมรสแล้วแต่ไม่มีบุตรอยู่ในครัวเรือน คือประมาณ 3 ชั่วโมงต่อวัน สำหรับผู้รับงานที่สูงวัยแล้วมีเวลาสำหรับการสหนาการมากกว่าผู้รับงานที่อ่อนวัยกว่า โดยเป็นการใช้เวลากับการรับข่าวสารมากที่สุด

- ผู้รับงานไปทำเป็นอาชีพหลักใช้เวลากับการทำงานในอาชีพด้วยจำนวนเฉลี่ยที่มากกว่าประมาณ 10 ชั่วโมง ในวันทำงานปกติ และประมาณ 14 ชั่วโมง ในการทำงานเร่งด่วนขณะที่ผู้รับงานไปทำเป็นอาชีพเสริมมีเวลาในการพักผ่อนดูแลตนเองและการทำงานบ้านมากกว่า

- ผู้รับงานที่มีอายุน้อยทั้งที่เป็นโสดหรือสมรสแล้วจะมีจำนวนชั่วโมงของการทำงานในช่วงเร่งด่วนมากกว่าผู้รับงานที่มีอายุมาก คือประมาณ 14 ชั่วโมงต่อวันมากกว่าการทำงานปกติประมาณ 4 ชั่วโมง ส่วนผู้ที่สูงวัยอายุ 60 ปีขึ้นไป ก็มีการรับงานในช่วงเร่งด่วนด้วยแต่จะมีชั่วโมงการทำงานที่ต่ำกว่า คือประมาณ 11-12 ชั่วโมงหรือมากกว่าเวลาการทำงานปกติประมาณ 1 - 2 ชั่วโมงเท่านั้น

- อัตราส่วนการมีส่วนร่วมในงานที่รับไปทำที่บ้านมีความชัดเจนใน 3 คาบเวลา ไม่ว่าจะเป็นการรับงานเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม หรือในช่วงการทำงานปกติหรือเร่งด่วน โดยในช่วงเวลาปกติ อัตราการมีส่วนร่วมจะเริ่มจากช่วงเช้าระหว่างเวลา 6.00 น. และเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆจนถึง 11.30 น. แล้วลดลง ช่วงต่อมาจะเริ่มตั้งแต่ 12.30 น. และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ถึง 15.30 น. แล้วค่อยๆลดลงไป จะเพิ่มขึ้นอีกครั้งระหว่างเวลา 18.00 - 21.00 น. โดยใน 2 ช่วงแรกมีความหนาแน่นหรือมีอัตราส่วนการมีส่วนร่วมในการทำงานมาก ในช่วงค่ำจะต่ำกว่า ขณะที่

การรับงานเร่งด่วนจะมีอัตราการมีส่วนร่วมสูงกว่าในช่วงเวลาทำงานปกติในทุกๆคาบเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 18.00 น. เป็นต้นไป ซึ่งจะปลดทอนเวลาที่ผู้รับงานควรจะใช้เพื่อการสหนาการในช่วงเวลาดังกล่าวมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบการใช้เวลาในการทำงานของบุคคลทั่วไปที่มีใช้อยู่ในภาคเกษตร (มัทนา พานิชรัมย์ , 2545) พบว่า จะมีช่วงที่มีอัตราการมีส่วนร่วมในการทำงานในอาชีพสูงใน 2 คาบเวลาเท่านั้น คือ ช่วงเช้า ระหว่าง 6.30 - 11.00 น. และ 14.00 - 16.30 น. หลังจากนั้นจะลดลงตลอดไม่มีการเพิ่มขึ้นอีกดังเช่นการทำงานของผู้รับงานไปทำที่บ้าน

- สำหรับอัตราการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ นั้น ในกิจกรรมการนอนจะมีรูปแบบเหมือนบุคคลทั่วไป ซึ่งจะมีช่วงหนาแน่นมากที่สุดระหว่างเวลา 23.00 - 3.00 น. อัตราการมีส่วนร่วมในการซื้อของเข้าบ้านขึ้นสูงสุดระหว่างเวลา 5.00 - 6.00 น. และสูงอีกครั้งระหว่างเวลา 16.30 - 18.00 น. อัตราการมีส่วนร่วมในการทำงานบ้านขึ้นสูงระหว่างเวลา 4.30 - 6.30 น. และระหว่างเวลา 16.30 - 18.00 น. ส่วนในกิจกรรมการดูแลบุตรและสมาชิกในครอบครัว อัตราการมีส่วนร่วมขึ้นสูงในช่วงเช้าระหว่างเวลา 5.00 - 8.00 น. จะมีการกระจายตัวอีกครั้งตั้งแต่ช่วง 12.00 น. เป็นต้นไป โดยจะเพิ่มสูงในระหว่างเวลา 17.00 - 19.00 น. ในกิจกรรมสหนาการ อัตราการมีส่วนร่วมในการรับข่าวสารมีความชัดเจนในระหว่างเวลา 16.30 - 23.00 น. ซึ่งในช่วงนี้จะเพิ่มสูงในระหว่างเวลา 19.00 - 20.30 น. ส่วนการออกกำลังกายมีอัตราการมีส่วนร่วมใน 2 ช่วงเวลา คือ ระหว่าง 4.00 - 8.00 น. และค่อนข้างสูงในระหว่าง 16.30 - 18.30 น. สำหรับงานอดิเรก ส่วนใหญ่มีความหนาแน่นของอัตราการมีส่วนร่วมในระหว่างเวลา 16.30 - 19.00 น. และมีบ้างในช่วงเช้า ระหว่างเวลา 5.30 - 8.00 น. ขณะที่อัตราการมีส่วนร่วมในงานสังคมนั้น มี 2 ช่วง คือ ระหว่าง 5.30 - 8.00 น. และ 19.00 - 20.00 น.

การเรียนรู้และการปรับตัวในด้านการทำงาน สุขภาพ และการรับข่าวสาร

- ผู้รับงานหลายคนไม่มีพื้นฐาน ความรู้เรื่องการตัดเย็บมาก่อน เนื่องจากเป็นผู้ที่ทำงานอยู่ในภาคเกษตรเป็นแม่บ้านหรือรับจ้างทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคน การได้รับการอบรมและฝึกทักษะในการตัดเย็บไม่ว่า

ตารางที่ 1 จำนวนชั่วโมงเฉลี่ยที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมในวันทำงานปกติ จำแนกตามกลุ่มอายุและสถานภาพสมรส

กิจกรรม	ต่ำกว่า 30 ปี			30 - 59 ปี			60 ปีขึ้นไป		รวม
	โสด	สมรสแล้ว		โสด	สมรสแล้ว		สมรสแล้ว		
		มีบุตรในครัวเรือน	ไม่มีบุตรในครัวเรือน		มีบุตรในครัวเรือน	ไม่มีบุตรในครัวเรือน	มีบุตรในครัวเรือน	ไม่มีบุตรในครัวเรือน	
การดูแลตนเอง	10.81	9.55	10.91	10.33	9.89	9.96	10.43	10.14	9.96
นอน	7.75	7.67	8.82	8.13	7.69	7.72	8.06	7.73	7.75
อื่นๆ	3.06	1.88	2.09	2.20	2.20	2.24	2.37	2.41	2.21
การทำงานในอาชีพ	10.12	10.24	9.22	9.63	9.52	9.89	8.44	8.04	9.57
งานอาชีพอื่นๆ	0.50	0.48	0.18	0.32	0.38	0.28	0.19	1.09	0.38
งานที่รับมาทำ	9.62	9.76	9.04	9.32	9.14	9.61	8.25	6.95	9.19
การผลิตเพื่อสมาชิกในครัวเรือน	1.37	3.19	2.68	2.62	3.18	2.37	4.12	3.27	3.02
การซื้อของ	0.12	0.00	0.14	0.15	0.11	0.06	0.75	0.32	0.11
งานบ้าน	1.12	1.62	2.09	1.80	2.06	1.90	2.94	2.68	2.02
ดูแลบุตรและผู้อื่น	0.12	1.57	0.45	0.67	1.01	0.41	0.44	0.27	0.89
สันทนาการและอื่นๆ	1.68	1.02	1.18	1.42	1.41	1.78	1.00	2.55	1.45
การรับข่าวสาร	1.56	0.86	1.18	1.25	1.23	1.50	0.56	1.73	1.25
การออกกำลังกาย	0.12	0.09	0.00	0.15	0.12	0.11	0.31	0.36	0.12
งานอดิเรก	0.00	0.02	0.00	0.02	0.03	0.10	0.00	0.14	0.04
งานสังคม	0.00	0.04	0.00	0.00	0.03	0.07	0.12	0.32	0.04

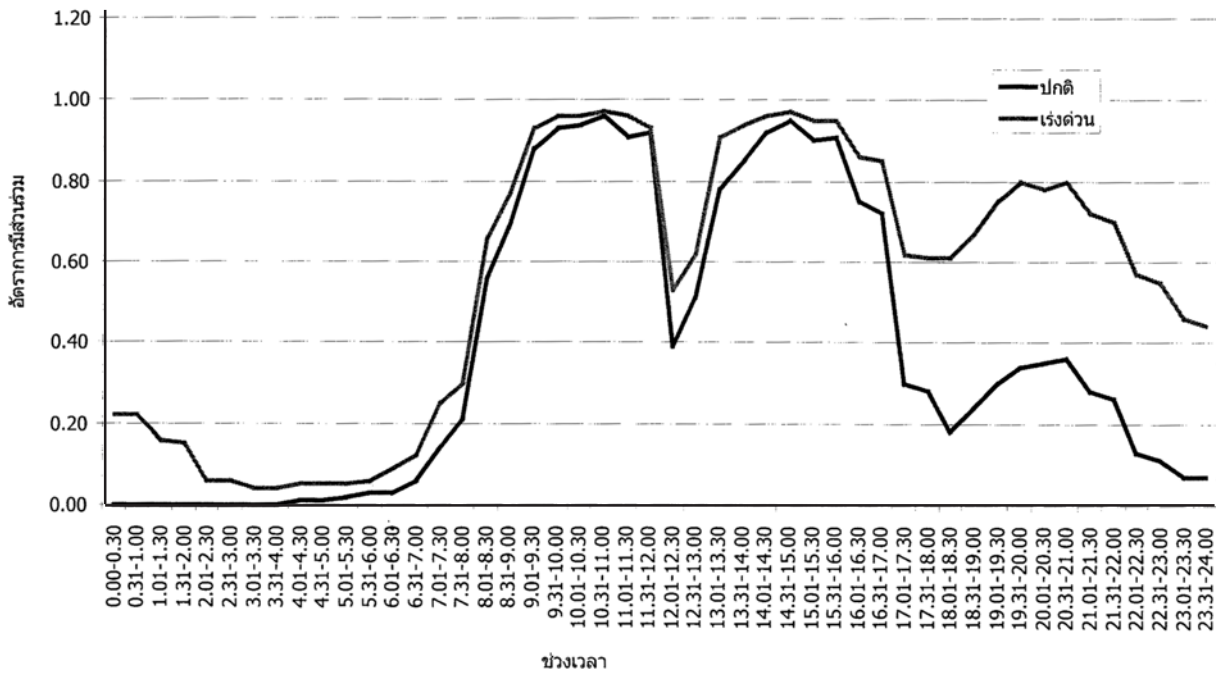
จะมาจากหัวหน้ากลุ่มซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการตัดเย็บผ้าส่วนใหญ่ ตลอดจนวิทยากรจากหน่วยงานต่างๆที่เข้ามาให้ความรู้จึงเป็นช่องทางที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และสามารถนำมาปฏิบัติโดยการรับงานมาตัดเย็บที่บ้านได้ เนื่องจากงานที่ได้รับเป็นการเย็บประกอบตัวเสื้อหรือกางเกง ซึ่งทางโรงงานตัดเป็นชิ้นๆมาให้แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะฝีมือมากนัก

- อย่างไรก็ตามยังมีผู้รับงานที่ต้องการฝึกทักษะเพิ่มเติมในการเย็บผ้าเพื่อให้สามารถรับงานได้หลากหลายมากขึ้นและทดแทนในบางช่วงที่งานบางประเภทขาดช่วง ขณะเดียวกันผู้ประกอบการยังต้องการงานที่มีคุณภาพจากผู้รับงาน ดังนั้น การฝึกหัดทักษะฝีมือยังมีความจำเป็นของผู้รับงาน ซึ่งนอกจากจะทำให้งานที่รับมาทำมีคุณภาพแล้ว การปรับให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของชิ้นงานในอนาคตกรณีผู้ประกอบการมีการปรับรูปแบบให้ทันสมัยก็จะทำให้ผู้รับงานมีงานทำอย่างต่อเนื่อง สร้างรายได้ให้กับครอบครัว การเรียนรู้ในการทำงานลักษณะ

นี้จึงยังไม่จบแค่การผลิตชิ้นงานง่ายๆเสร็จแล้วได้ค่าจ้างอย่างที่เป็นอย่างในปัจจุบันนี้

- การขาดช่วงของงานเป็นสิ่งที่ผู้รับงานส่วนใหญ่เคยประสบและมีความเข้าใจในธรรมชาติของงานที่รับมาที่อาจเกิดการขาดช่วงได้ไม่ว่าจะเป็นตามฤดูกาลหรือไม่ แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะเป็นปัญหามากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ การปรับตัวของผู้รับงาน ซึ่งผู้รับงานที่มีอาชีพหลักในภาคเกษตรก็จะกลับไปทำงานในอาชีพหลักระหว่างที่รอ งาน ขณะที่ผู้รับงานอื่นก็ต้องออกหางานรับจ้างทั่วไปทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ นอกจากการหางานด้วยตนเองแล้ว อีกด้านหนึ่งหัวหน้ากลุ่มจะเป็นผู้หางานจากที่อื่น ๆ มาให้สมาชิกทำตลอดจนความช่วยเหลือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำมาให้ทำบ้าง

- ผู้รับงานเห็นตรงกันส่วนใหญ่ว่าชิ้นงานหรือผ้าที่รับมาทำมีผลต่อสุขภาพมากกว่าสถานที่หรือองค์ประกอบอื่นๆ หลายคนป้องกันสุขภาพของตนเอง โดย

รูปที่ 1 อัตราการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการรับงานไปทำที่บ้าน ในช่วงทำงานปกติและเร่งด่วน

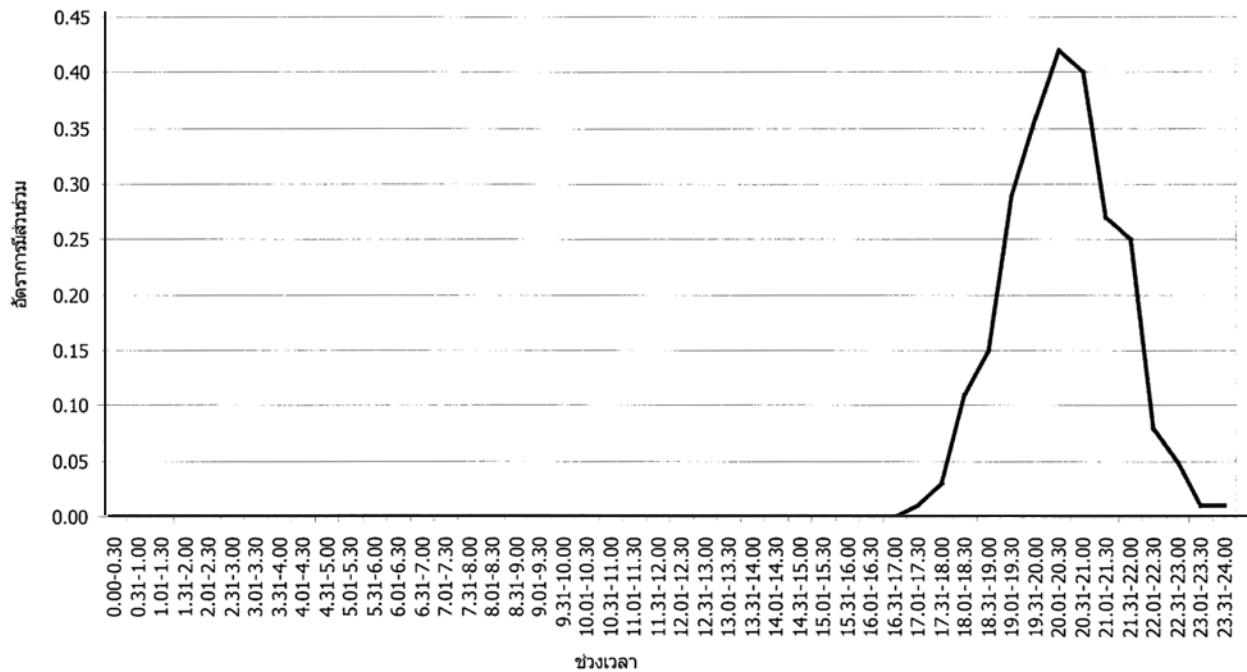
การใช้ผ้าปิดจมูกหรือสวมถุงเท้า รองเท้า ใช้ผ้ารองเท้า หรือรองจักรขณะทำงาน อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้รับงานอีกหลายคน แม้ว่าจะทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นต่อสุขภาพแต่ก็ขาดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแลและให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานแต่ยังไม่ทั่วถึง ซึ่งอาจมาจากปัจจัยต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้รับงานเล็กๆที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นทางการหรือการรับรู้ข่าวสารไม่ทั่วถึงเนื่องจากการทำงานอยู่กับบ้านโอกาสที่จะพบปะหรือเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนมีน้อยหรือข้อจำกัดในการดำเนินงานจากหน่วยงานเหล่านี้ สุปรียา ตันสกุล (2544) มองว่าการที่จะนำ การเรียนรู้ไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ หน่วยงานควรจัดอย่างต่อเนื่อง เข้มข้นและมีระบบ เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้นำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน มีอุปสรรคอะไรก็นำไปปรับแก้แล้วนำไปใช้ใหม่ ขณะที่ผู้ประกอบการบางรายเห็นว่า แม้ผู้รับงานจะเรียนรู้หรือได้รับคำแนะนำก็ตามแต่ผู้รับงานต้องปรับตัวเองในการดูแลสุขภาพ

- เพราะงานที่รับมาต้องทำอยู่กับบ้าน การรับข่าวสารข้อมูลจากสื่อ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุหรือโทรทัศน์ดูจะเป็นช่องทางที่ทำให้ผู้รับงานแสวงหาความรู้ผสมผสานไป กับความบันเทิง ขณะที่บุคคลทั่วไปมีการเปิดรับข้อมูล

ตั้งแต่ในช่วงเช้า ระหว่าง 6.00 - 9.00 น. ช่วงต่อมาระหว่าง 15.00 - 18.00 และ 21.00 - 24.00 น. ซึ่ง จะหนาแน่นที่สุดในระหว่างเวลา 18.00 - 21.00 น. แต่ สำหรับผู้รับงานจะเริ่มต้นในการใช้เวลาเพื่อรับข่าวสาร ตั้งแต่ 17.00 น. เป็นต้นไป และจะหนาแน่นมากที่สุด ระหว่างคาบเวลา 19.00 - 21.00 น. หลังจากนั้นจะลดลง ไปเรื่อยๆจนต่ำสุดที่ 24.00 น. อย่างไรก็ตามหากผู้รับงาน มาทำในช่วงเร่งด่วน โอกาสในการรับข่าวสารในช่วงดังกล่าวจะน้อยลงเนื่องจากลักษณะการทำงานที่ต้องใช้ทักษะฝีมือ สมาธิ ควบคุมไปกับเครื่องจักร ต้องใส่ใจมากพอสมควร มิฉะนั้นอุบัติเหตุอาจเกิดขึ้นได้ ตลอด จนคุณภาพของชิ้นงานที่ทำ และแบบแผนการใช้เวลาในการรับข่าวสารของผู้รับงานไปทำที่บ้านไม่แตกต่างจาก บุคคลทั่วไป คือ ผู้ที่มีอายุน้อยจะมีเวลาในการรับข่าวสาร มากและจะลดลงเล็กน้อยเมื่อเริ่มสู่วัยกลางคนซึ่งมีความ รับผิดชอบเพิ่มขึ้นทั้งในด้านการงานและครอบครัว ทำให้ โอกาสในการรับข่าวสารน้อยลง จนกระทั่งเมื่อสู่วัยจึงเริ่ม มีเวลาเพื่อการรับข่าวสารเพิ่มขึ้น โดยผู้รับงานมีจำนวน ชั่วโมงเฉลี่ยในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 1.25 ชั่วโมงต่อวัน

สถานการณ์การรับงานไปทำที่บ้าน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และหัวหน้ากลุ่มผู้รับงาน

รูปที่ 1.2 แสดงอัตราการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการรับข่าวสาร

ผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย พบว่ามีประเด็นที่สำคัญ 2 ประเด็นที่น่าจะมีบทบาทต่อการรับงานไปทำที่บ้าน ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะฝีมือ

แม้ว่าลักษณะงานตัดเย็บเสื้อผ้าหรือผลิตภัณฑ์ผ้าอื่นๆที่รับไปทำที่บ้านในช่วงเวลาที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มักจะไม่ใช้ทักษะฝีมือมากนัก เนื่องจากการนำชิ้นส่วน เสื้อ กางเกง ที่ตัดเย็บมาแล้วจากโรงงานมาทำการเย็บ ประกอบเป็นตัวเสื้อหรือกางเกง แต่แนวโน้มในอนาคตผู้ประกอบการเน้นการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพมากขึ้น ดังนั้นการพัฒนาทักษะฝีมือจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้รับงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้รับงานที่มีใจรักที่จะทำงานด้านนี้ ไม่ว่าจะทำเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมก็ตาม เนื่องจากการรับงานไปทำยังคงมีการดำเนินควบคู่กับการทำธุรกิจในการผลิตสินค้าต่อไปในอนาคต แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่คาดว่าจะมีผลต่อการพัฒนาทักษะฝีมือเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้รับงาน ความไม่ต่อเนื่องของงานและการดูแลจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้รับงานไปทำที่บ้าน ในประเด็นเกี่ยวกับการไม่ใส่ใจในรายละเอียดของงานแม้จะเป็นงานที่ง่าย การไม่สั่งงานกรณีผู้จ้างส่งมอบงานที่

ยากขึ้นทำให้ผู้รับงานหันไปประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้ดีกว่า หรือการหยุดงานชั่วคราวเนื่องจากต้องไปประกอบอาชีพหลักทางการเกษตร ตลอดจนการรับภาระในการเลี้ยงดูบุตรและสมาชิกอื่นๆในครอบครัวในขณะที่ทำงานเหล่านี้ ทำให้โอกาสในการพัฒนาทักษะฝีมือน้อยลง

1.2 ปัจจัยเรื่องความไม่สม่ำเสมอของงาน เป็นสิ่งที่ผู้รับงานไม่สามารถควบคุมได้ โดยการขาดช่วงของงานอาจเป็นไปตามฤดูกาลหรือไม่ได้เกิดตามฤดูกาล ซึ่งมีระยะเวลาของความไม่ต่อเนื่องแตกต่างกันไปและมีหลายกลุ่มที่งานไม่ขาดช่วงด้วยเหตุผลของการรักษาคุณภาพของงาน ขณะที่อีกหลายกลุ่มประสบกับงานไม่ต่อเนื่องทำให้ความชำนาญในฝีมือขาดหายไปหรือโอกาสจะฝึกทักษะเพิ่มเติมขาดหายไปนอกเหนือไปจากรายได้ที่ลดลง

1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะเป็นในเรื่องของความไม่ทั่วถึงในการดูแล ส่งเสริมและสนับสนุน ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดด้านขอบเขตของการดำเนินงานทำให้ผู้รับงานหลายๆกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเล็กๆอยู่นอกเหนือการสนับสนุนดูแลจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นทางด้านการพัฒนาทักษะฝีมือหรือด้านอื่นๆ นอกจากนี้จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการไม่ใส่ใจหรือสนับสนุนอย่างจริงจัง ตลอด

จนระยะเวลาในการฝึกหัดซึ่งค่อนข้างสั้นเกินไปทำให้ผู้รับงานไม่มีทักษะเท่าที่ควร

การพัฒนาทักษะฝีมืออาจเป็นไปได้ในทิศทางของการฝึกฝนในงานที่ทำอยู่ให้มีความชำนาญเพิ่มขึ้นหรือทักษะในงานอื่นๆ อาทิ ผู้รับงานในบางกลุ่มที่เคยเย็บชุดนักเรียนต้องการเย็บเสื้อแฟชั่นสตรี หรือกลุ่มที่เย็บเสื้อสตรีอยู่ต้องการเย็บกางเกงหรือเสื้อสูท เหล่านี้นอกจากจะทำให้เกิดความชำนาญในงานที่ทำอยู่ในปัจจุบันแล้วสามารถรับงานที่หลากหลายเพิ่มขึ้นเพื่อทดแทนงานในช่วงที่ขาดหายไป อย่างไรก็ตามการผลิตงานที่มีคุณภาพจะได้รับความไว้วางใจจากผู้ประกอบการและมีโอกาสได้รับงานมาทำมากกว่าผู้รับงานที่ไม่ใส่ใจในงานเท่าที่ควร นอกจากนี้ปัจจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้นแล้วที่อาจมีผลต่อการพัฒนาทักษะฝีมือยังมีปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องอีก อาทิ ความพร้อมและความทันสมัยของเครื่องจักร ซึ่งหากต้องการฝึกฝนในงานที่ยากขึ้นหรือรับงานที่หลากหลายขึ้นจะต้องมีจักรที่ทันสมัยและเพียงพอสำหรับการรับงาน ตลอดจนเงินทุนในการฝึกอบรมทักษะในกรณีที่กลุ่มต้องการส่งสมาชิกไปอบรมเพิ่มเติม

2. การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การรับงานสั่งทอและเครื่องแต่งกายไปทำที่บ้านมีหลายหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องและทำหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมและให้ความรู้ทั้งด้านทักษะฝีมือและด้านอื่นๆ โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง อาทิ กระทรวงแรงงานซึ่งมีหน่วยงานภาคปฏิบัติในพื้นที่ เช่น สำนักงานจัดหางานจังหวัด ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานหรือองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชนและมีหน้าที่ในการส่งเสริมอาชีพของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังมีอีกหลายหน่วยงานที่มีบทบาทเกี่ยวข้อง เช่น สาธารณสุขจังหวัด มูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ (HOMENET) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) และโครงการต่างๆ ฯลฯ เหล่านี้ ล้วนทำหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนให้การรับงานเกิดขึ้นและดำเนินไปได้ ตลอดจนมีความพยายามในการหาหนทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น อาทิ การประชาสัมพันธ์เพื่อหางานเย็บผ้าอื่นๆ มาทดแทนหรือเสริมในช่วงที่เกิดงานไม่ต่อเนื่อง หรือการช่วยประชาสัมพันธ์งานของกลุ่มผ่านทางเว็บไซต์ของ

หน่วยงาน หรือการประสานงานในการหาวิทยากรมาฝึกอบรมให้กลุ่ม หรือการพาดูงานกลุ่มเย็บผ้าด้วยกันทั้งในจังหวัดเดียวกันหรือจังหวัดอื่นๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้น หากการดำเนินการเป็นไปอย่างทั่วถึงก็จะเป็นจุดแข็งของการรับงานไปทำที่บ้านที่มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน หรือ NGO ให้การช่วยเหลือสนับสนุน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่ ความไม่ทั่วถึงของการให้บริการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นทางด้าน การฝึกทักษะฝีมือ การให้ความรู้ด้านสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน เงินทุน ฯลฯ

สาเหตุของความไม่ทั่วถึงอาจเกิดจาก 1) ขอบเขตของการให้บริการของบางหน่วยงานที่ไม่ครอบคลุมผู้รับงานบางกลุ่มด้วยเงื่อนไขของหน่วยงาน 2) การไม่มีฐานข้อมูลเกี่ยวกับผู้รับงานในผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องแต่งกายที่เพียงพอ เท่าที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นทะเบียนผู้รับงานไปทำที่บ้านของกระทรวงแรงงานและรายชื่อเครือข่ายผู้รับงานไปทำที่บ้านของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ ซึ่งยังมีอีกหลายกลุ่มที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นกลุ่มเล็กๆและไม่ได้เป็นเครือข่ายของมูลนิธิฯ ทำให้หน่วยงานต่างๆแม้จะมีความพยายามที่จะให้ความช่วยเหลือแต่ไม่ทราบว่ามีกลุ่มเหล่านี้อยู่ในพื้นที่ไหนบ้าง 3) การทำงานอยู่ที่บ้านของผู้รับงานทำให้ออกโอกาสในการมีกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นในชุมชนค่อนข้างน้อย การรับรู้ข่าวสารข้อมูลจึงมีไม่มากนัก ในขณะที่บางกลุ่มไม่ต้องการความช่วยเหลือจากส่วนราชการด้วยเหตุผลของกลุ่มมีความเข้มแข็งอยู่แล้ว และบางกลุ่มกลัวการเสียภาษี หากกลุ่มต้องจดทะเบียนกับหน่วยงานภาครัฐ เหล่านี้ทำให้กลุ่มผู้รับงานประเภทนี้ซึ่งมีอยู่ทั่วไปขาดหายไป หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถเข้าถึงได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การจัดทำฐานข้อมูลเครือข่ายแรงงานนอกระบบที่มูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพจะทำนั้น หากสามารถครอบคลุมได้ทุกพื้นที่ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งไม่เฉพาะกลุ่มผู้รับงานตัดเย็บเสื้อผ้าเท่านั้น ยังมีผู้รับงานประเภทอื่นๆ ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ของหน่วยงานในการกำหนดนโยบายหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. การให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องสุขภาพที่เกิดจากสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็นที่หน่วยงานภาคปฏิบัติจะต้องติดตามอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง และประเมินอุปสรรคที่เกิดขึ้น และนำมาปรับแก้เพื่อให้ผู้รับงานนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติได้มากขึ้น

3. การเข้ามาให้ความรู้หรือข่าวสารข้อมูลของหน่วยงานควรกระทำในเวลาที่เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้รับงานที่มีการทำงานอยู่กับบ้าน ดังนั้นแบบแผนการใช้เวลาจะเป็นช่องทางที่หน่วยงานสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อให้ผู้รับงานได้รับความรู้ในช่วงเวลาที่เหมาะสม

4. หน่วยงานภาครัฐควรสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้รับงานตัดเย็บเสื้อผ้าที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกันหรือใกล้เคียงภายในจังหวัดหรือท้องถิ่นอื่นๆในจังหวัดใกล้เคียง ผ่านทางการพากลุ่มผู้รับงานไปดูงานซึ่งอาจเป็นงานทอผ้าหรือตัดเย็บเสื้อผ้าประเภทเดียวกันหรือต่างประเภทกัน ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ คือ 1) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มผู้รับงานที่เหมือนและแตกต่างกันในประเภทงานที่รับมาทำ ไม่ว่าจะผ่านทางด้านการบริหารงาน การพัฒนาทักษะฝีมือ ความปลอดภัยในการทำงาน ฯลฯ เพื่อนำมาใช้และเป็นทางเลือกงานอื่นๆ 2) เกิดความช่วยเหลือระหว่างกลุ่มที่มีงานสม่ำเสมอและกลุ่มที่ไม่มีงานสม่ำเสมอ

5. หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ฝึกอบรมทักษะฝีมือในงานอาชีพให้กับประชาชนในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็งานตัดเย็บเสื้อผ้าหรืองานอาชีพประเภทอื่นๆ ควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับประเภทงานที่ฝึกให้อาหาระยะเวลาที่กำหนดเหมาะสมหรือไม่ ผู้รับการฝึกสามารถเรียนรู้และปฏิบัติได้ตามระยะเวลาที่ฝึกหรือไม่ หากฝึกแล้วมีตลาดรองรับหรือไม่ ตลอดจนควรประเมินการฝึกอบรมทุกครั้งว่ามีอุปสรรคหรือจุดบกพร่องในเรื่องใด เพื่อนำมาปรับแก้ทั้งนี้เพื่อให้การทำงานของหน่วยงานเกิดอรรถประโยชน์สูงสุด นั่นคือ ผู้รับการฝึกสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

การรับงานไปทำที่บ้านในผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องแต่งกาย ยังคงมีบทบาทสำคัญต่อไปในอนาคตในการสร้างเสริมรายได้ให้กับสตรีในชุมชนเมืองและชนบท ดังนั้นการศึกษาสถานการณ์การรับงานไปทำที่บ้านในผลิตภัณฑ์นี้อย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะสะท้อนภาพของการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆจะนำมาซึ่งการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้การรับงานเป็นแหล่งที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน โดยศึกษาจากผู้มีส่วนได้เสียส่วนเสีย ซึ่งได้แก่ ผู้รับงานทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม และผู้ประกอบการ ตลอดจนหน่วยงานที่มีหน้าที่สนับสนุน ในประเด็นที่สำคัญๆ อาทิ แนวโน้มการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของการจ้างงานทั้งในเขตเมืองและชนบท การเกิดขึ้นของเครือข่ายของกลุ่มผู้รับงานและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การเข้าถึงข่าวสารข้อมูลและการปรับตัวของผู้รับงานทั้งในด้านสุขภาพและการทำงาน เหล่านี้เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- มัทนา พานิชรัมย์. 2545. แบบแผนการใช้เวลาการเรียนรู้และการปรับตัวของประชาชนในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง. รายงานการวิจัย สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบุญ ยมนา. 2550. การประมวลองค์ความรู้และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแรงงานนอกระบบ. วารสารวิจัยทรัพยากรมนุษย์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2550 : 40 -44.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2548. รายงานการสำรวจการรับงานมาทำที่บ้าน พ.ศ. 2548. กรุงเทพมหานคร.
- สุปรียา ต้นสกุล. 2544. กระบวนการเรียนรู้กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ. วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ปีที่ 24 ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2544.